

Kitekintő

Magyar Alumíniumipari Tröszt

Immár több generáció megtanulta az általános iskolában, hogy nemzeti vagyunk jelentős része; a legnagyobb mennyiségű és értékű ásványkincsünk: a bauxit. A nyolcvanas évtized első éveiben bekövetkezett a világpiacon az alapanyagok árának zuhanása, ami az alumíniumot sem kerülte el. Ezek után több közgazdászban felmerült a kérdés: *menyit ér a mi kincsünk hitt ásványunk?*

A dekonjunktúrából adódó gondjainkat tetézte, hogy 1970-ben indult alumíniumiparunk központi fejlesztési programja, amelynek keretében új gyárak és üzemek épültek. A nagyobb kapacitás jórészt a válság elején jelentkezett. Ebben az időszakban már a több mint tíz év alatt befektetett milliárdoknak egyre növekvő nyereséget kellett volna eredményezni a nemzetközi piacokon. Az emelkedő bevételeket 1983-ig hiába vártuk. Ettől az évtől kezdve a könnyűfém és a belőle készült termékek kereslete érezhetően nőtt. A Magyar Alumíniumipari Tröszt (MAT) nettó árbevétele 128 millió, tavaly pedig 146 millió dollár volt.

A MAT tizenegy vállalat és az Alumíniumipari Tervező és Kutató Intézet munkáját fogja össze. Ezt a szervezeti formát elsősorban a benne résztvevő gazdálkodó egységek termelési és értékesítési egymásrataltsága indokolja. A bauxitkutatás információkat szállít a bányaüzemekhez és az ásványvagyonnal való gazdálkodáshoz. A timföldgyári technológiát fejlesztették a bauxit mindenkor minőségéhez kell igazítani.

A timföldgyártás és a kohászat összhangjára is szükség van. Az öntött tuskó minősége a felgyártmányok elérhető tulajdonságait alapvetően meghatározza. A MAT egyedi technikai és technológiai igényekkel termel. Berendezéseinek többsége speciális felépítésű. Sok tartalékalkatrészt importál. Nagy mennyiségű terméket exportál és importál, bonyolult kereskedelmi formációkat alkalmaz. Ezek a tevékenységi formák is megférnek a tröszt keretén belül.

Az Igazgató Tanács működése révén és az igazgatói értekezleteken kapott információkból a vállalatok vezetőinek tudomásuk volt a tröszt gazdálkodás minden lényeges részének történéseiről. Részesei voltak az érdemi döntések előkészítésének és meghozatalának. A vállalati ügyekben csak a tröszt vezérigazgatójának volt beavatkozási joga. Ha a vezérigazgatói döntés kényeszerű anyagi hátránnyal járt, azt a károsodott vállalat számára megtérítették.

A trösztön belüli forgalomban is az e. vényes külső árakat alkalmazták. A gazdálkodó egységek közös fellelése mind a szocialista, mind a tőkés piacokon előnyökkel járt, erősítette a vevők bizalmát. A termelő egységek műszaki fejlesztésüket ma is összehangolják.

A kormány 1983-ban az alumíniumipart érintő központi fejlesztési programot befejezték nyilvánította.

A bauxitkutatás számottevő mértékben fejlődött. Ma az ismert leltőhelyű bauxit vagyunknak nagysága meghaladja a 15 évvel ezelőtti mértéket. Ez azt jelenti, hogy az elmúlt másfél évtizedben több ércet fedtek fel az ország területén, mint amennyit kitermeltek. Persze, a mennyiség mellett lényeges a minőség is. Erre vonatkozóan pontos adatok nem kerültek nyilvánosságra. Azért hadd említsek meg egy elgondolkod-

tató tény. Míg az ötvenes évek elején a 17 modulussalatti értékű bauxit feldolgozást gazdaságtalannak tartották, addig ma 7,3 modulussal ásványt dolgoznak fel a timföldgyárak.

A bauxitbányászat termelése 1975-re érte el a 3 millió tonnát évente. Azóta ennek a mennyiségnek a szintetartása a cél csökkenő létszámmal. Timföldgyártásunk teljesítménye a fejlesztési program időszakában megduplázódott. Jelentősen több magasabb feldolgozott sági fokot jelentő terméket tudunk gyártani. Javult a folyékony kohófém minősége; a termék szerkezet az alumíniumtömbnél értékesebb termékek irányába tolódott el. Itt megintcsak nem mindegy a mérték: mennyivel értékesebb az új termék az ezüstfehér téglánál. Amíg egy vállalatunk vezetése nagy sikerrel irányította a nagy súlyú alumínium gépkocsikat, addig a többi vállalatunk nem tudta megvalósítani a fejlesztési irányát. A késztermékgyártás tavaly az 1970. évi ötszörösét érte el. A további fejlődéshez elsősorban a technológiai színvonal emelésére van szükség. Ugyancsak elgondolkodtat tény, hogy ma hazánkban az alumíniumhegesztés módszerét meglehetősen szűk körben ismerik.

Milyen jövő előtt áll a magyar alumínium? A MAT szakemberei szerint a világ legfontosabb

könnyűfémiparában a termelők egymás közötti versenyének éleződése, több új anyag beépése a versenybe, az áringadozások hevesebb válása, a szétesési folyamat folytatódása és a felhasználás mérsékelt emelkedése várható.

A tröszt a saját jövőjével kapcsolatosan optimista. Megítélésük szerint az alumínium piacépessége stabil. Fontosnak tartják, hogy termelésük és értékesítésük minél magasabb fokú feldolgozottságban elgítse ki az igényeket. A műszaki színvonalat és hatékonyságot gyors ütemben kívánják fejleszteni. Szeretnék megőrizni az exportpozícióikat és számítani a belföldi igények növekedésére. Hiszik: *... a következő másfél évtizedben a magyar alumíniumipar a világ alumíniumiparát meghaladó ütemben fog fejlődni és jelentősen mérséklődik a világ élvonalától való elmaradásunk.*

Az újságíró örül az optimizmusnak, de két dolog nyugtalanítja. *Kevés pénzzel lehet-e „sokat behozni” a gyorsan fejlődő, könnyebben mozgó, gazdagabb élelmiszerekkel szembeni lemaradásból? Napjaink műszaki forradalmának egyik fő jellemzője az új anyagok gyakori megjelenése. Az alumínium már a hagyományos fémek egyike. Nem egy területről a laboratóriumban született, jobb tulajdonságokkal bíró újdonság szorította ki. Ezért csökken a világ felhasználása a könnyűfémekből. A hagyományos ágazatunk fejlesztése mellett marad-e elegendő pénz az új anyagok kutatására?*

Böle István

Hagyományok Tápén

Dézsmálás

Nem is igazi az a gyerek, amelyik nem *dézsmál*. Mai szóval *csen*, *elcsen* valamiből, amely szavunk valószínűleg a *csintalanságból* született. Eppen ezért nálunk sem számított főbenjáró bűnnek soha. Ugyanis a csínytevésnek inkább nevezhető *gyümölcsdézsmálás* sem közelítette a lopás fogalmát. Persze ezt a megdézsmált gazda nem egészen így látta.

Még a századfordulón történt, hogy a *Tiszaszal-dűlőben* görögdiányt termelt az egyik tápai gazda. Bence Palkó a társával együtt átúszta a *Tiszát*, és a derekukra tekert madzagra fölfűztek egy sor görögdiányt. Mire a gazda észrevette, már az innsó parton volt a *szőrözvény*. A gazda ekképpen állt Palkó anyja elé: „Hallod-e te asszony, a gyerekekékdézdézsmáltak a dinnyámat. Fizették, vagy még a kösségázhon, főjelöntelek benneteket!” Fízettek. Ráadásul Palkó feneik elverte anyja a gatyát, úgyszint a cimborákén is csattogott a szatyorfül. Mégsem tanultak belőle. Annyit nekik is meéért! A szomorú gátör bekerített gyümölcsében csudaszép piros alma és mézédés körte inccselkedett a gyümölcsre kiéhezett cimborákkal. Alkonyatkor zsákokat ragadtak, és kiosontak a kertbe. Nem másztak kerítésre, hogy a kerítés ne ébressze föl a kutvát. Árkot kapartak, s a kerítés alatt bemásztak. Vaksötétre megteltek a zsákok, ballagtak visszafelé a lyukhoz. Egyikük nagyot tüszszentett, ez lett a vesztük. A kutya vesztüül kergette őket, hogy a lyukat meg sem találták. Eldobálták a zsákokat, és usgyi.át a kerítésen. Másnap a gátör vitte a zsákokat Palkóhoz. Rá-

földi termésből (kivéven a házhelyen termő kerti növényeket), úgy a méhek, báránnyakból, kiskecskékből, amelyek azon esztendőben tettek, tartoznak valóságos kilencedet adni.” Vagyis dézsmát, amit a búza esetében a telek nagyságától függően 4–6 forintban állapítottak meg. Ugyanakkor kenderből, lenből, dohányból és burgonyából nem szedtek vámot. A *korcsma*, a *gabona*, a *bárány* valamint a *mészárszék-dézsmá* jelentős összeghez juttatta a várost, amely összeg évről évre nőtt: Tápén az 1840-es években évi hétézer forint dézsmaváltságot fizetett! Annak ellenére, hogy az 1832–36-os törvények már fölmentették a jobbágyokat a dézsmafizetés terhe alól, Tápén csak száz évvel később, 1939-ben szűnt meg végérvényesen a dézsmaszedés. Addig a város igényt tartott, tarthatott rá. Amíg a termény nagy része a szegedi raktárakba került, a húst a közösi mézárszékben, a bort pedig a korcsmákban mérték ki. Természetesen a folyóáron.

1939-től tehát nem zaklatja többé a tápaiakat a *dézsmaszédő*. A tudat, hogy nincs többé dézsma, hatalmas lendületet adott az addig örökszolgánép, törekvő tápaiaknak. A viszonylagos „meggazdagodás” azonban nagyon sokat késett, mert közben megjelenik a *végrehajtó-korszak*, amely szinte ugyanolyan terhekkel és követelésekkel belezti ki a tápaiakat is, mint annak előtte a dézsmaszédő. Megfejelve azzal a különbséggel, hogy míg a dézsmaszédő csak onnan vitt, ahol maradt is, a végrehajtó mindent lesöpört a padlásokról, semmit se hagyott. Talán az adózástól való menekülésnek a nyomát őrzi egyik tréfás szólásunk: „Kivőtte belőle a dézsmát.” Arra mondják, aki elvez valamiből belekóstol valamibe — anélkül, hogy megkínálná

Szeged a hazai lapokban

1985/31

Herman Ottórol / Bóna Ende = Elet és Tudomány. — Jul. 19. : III. — (Kedves ET) — A Magyar Erengyűjtők Egyesületek szegedi szervezete emlékermetet vetetett születésének 150. évfordulóján. Internationales Volkstanzfestival = Neueste Nachrichten. — Jul. 20/21. Magyar szerző Peruról = Magyar Hírlap. — Jul. 22. — Andriele Adam könyve Kubában jelent meg. Tervezők — terv nélkül? : Kenyer vagy morzsa? / Halász Miklós = Magyar Nemzet. — Jul. 22. — A Dettörvöl.

Pucérok és peszetek / H. K. = Népszabadság. — Jul. 24. — Szerző: Horváth Kálmán. — Az algói nudista strand engedélyezése. Megszólaltak a fanárok = Vasárnapi Hírek. — Jul. 28. — Megkezdődtek a Szegedi Szabadterti Játékok.

Fordítóiroda Szegeden / Ch. A. = Petőfi Népe. — Jul. 29. — Szerző: Chikan Agnes. Szabad tér, Szeged / Diurnus = Magyar Nemzet. — Jul. 30. — Szerző: Bodor Pal. — A Tavasz-köszöntő előadásáról. Ordngösök : Polner Zoltán kátele / Morvaj Judit = Magyar Nemzet. — Jul. 30. — Ismertetés a Somogyi-könyvtár kiadványáról. A létezés boldogsága : Tavasz-köszöntő / Szegedi nyitány = Népszabadság. — Jul. 31. — Kritika. Oberfrank Géza = A szegedi Varázsvilág / Nikolenyi István = Pesti Músor. — Jul. 31./aug. 7. Zakanyászeki állattartóknál [Kép] = Kislányok Lapja. — 7. sz. — Fotóriport Kiszabadságról. Eltemették Petri Gábor akadémikust = Magyar Hírlap. Magyar Nemzet, Népszabadság. — aug. 1.

Öntöznek a Dél-Alföldön = Magyar Nemzet. — aug. 2. — Megyénkben. „Van még tíz jó évem” : Találkozás Bordás Györggyel / R. Szántó Judit = Magyar Nemzet. aug. 2. — Tanulmányait Szegeden végezte. Varázsvilág a Dóm téren = Szolnok megyei Néplap. — aug. 2. — A szabadterti játékok operabemutatójáról. Számaliszka titkai : Gyűjtemény a gyárban : Ipartörténeti értékek : A mester receptjei / Fazekas Agnes = Esti Hírlap. — aug. 3. — A szegedi számaliszka.

Szegedi premier = Népszabadság. — aug. 3. : III. — A szarvasa változott fiak a szabadterti játékokon.

földi termésből (kivéven a házhelyen termő kerti növényeket), úgy a méhek, báránnyakból, kiskecskékből, amelyek azon esztendőben tettek, tartoznak valóságos kilencedet adni.” Vagyis dézsmát, amit a búza esetében a telek nagyságától függően 4–6 forintban állapítottak meg. Ugyanakkor kenderből, lenből, dohányból és burgonyából nem szedtek vámot. A *korcsma*, a *gabona*, a *bárány* valamint a *mészárszék-dézsmá* jelentős összeghez juttatta a várost, amely összeg évről évre nőtt: Tápén az 1840-es években évi hétézer forint dézsmaváltságot fizetett! Annak ellenére, hogy az 1832–36-os törvények már fölmentették a jobbágyokat a dézsmafizetés terhe alól, Tápén csak száz évvel később, 1939-ben szűnt meg végérvényesen a dézsmaszedés. Addig a város igényt tartott, tarthatott rá. Amíg a termény nagy része a szegedi raktárakba került, a húst a közösi mézárszékben, a bort pedig a korcsmákban mérték ki. Természetesen a folyóáron.

1939-től tehát nem zaklatja többé a tápaiakat a *dézsmaszédő*. A tudat, hogy nincs többé dézsma, hatalmas lendületet adott az addig örökszolgánép, törekvő tápaiaknak. A viszonylagos „meggazdagodás” azonban nagyon sokat késett, mert közben megjelenik a *végrehajtó-korszak*, amely szinte ugyanolyan terhekkel és követelésekkel belezzi ki a tápaiakat is, mint annak előtte a dézsmaszédő. Megfejelve azzal a különbséggel, hogy míg a dézsmaszédő csak onnan vitt, ahol maradt is, a végrehajtó mindent lesöpört a padlásokról, semmit se hagyott. Talán az adózástól való menekülésnek a nyomát őrzi egyik tréfás szólásunk: „Kivőtte belőle a dézsmát.” Arra mondják, aki elvez valamiből belekóstol valamibe — anélkül, hogy megkínálná

ifj. Lele József

MI? HOL? MIKOR?

1985. AUGUSZTUS 7., SZERDA — NÉVNAPO: IBOLYA

A Nap kel 5 óra 29 perckor, nyugszik 20 óra 10 perckor.
A Hold kel 22 óra 56 perckor, nyugszik 12 óra 22 perckor.

VIZALLÁS

A Tisza vizállása Szegednél kedden plusz 142 cm (áradó).

HATVANÖT ÉVE
született Radnay György (1920–1977) Kóssuth-díjas operanékes, kiváló művész. Repertoárja a zeneirodalom mintegy negyven bariton címszerepét tartalmazta. Neve összeforrott az olasz muzsikával, különösen Verdi műveivel.

MOZIK
Vörös Csillag: délelőtt 10, délután negyed 4, fél 6 és háromnegyed 8 órákor: Piszkós munka (színes m. b. ausztrál western, III. helyár)
Kert: este 9 órákor: Fantom az éjszakában (színes m. b. amerikai. Kiemelt helyár! Csak 15 éven felülieknek)
Fáklya: háromnegyed 3 és negyed 6 órákor: A kétöltő ember (szovjet tudományos-fantasztikus film), este fél 8 órákor: Piszkós munka (színes m. b. ausztrál western, III. helyár)
Szabadság: fél 4, háromnegyed 6 és 8 órákor: Erintés (színes svéd-amerikai. Csak 18 éven felülieknek)
Kiskörössi Halászesárda, Kert: éjjel 24 órákor: Bombaó bokszoló (színes m. b. olasz kalandfilm).

ÜGYELETES GYÓGYSZERTAR
Klaudál tér 3. szám (13/57-es). Este 8 órától reggel 7-ig. Csak sürgős esetben.

BALESSET, SEBESZETI ÉS UROLÓGIAI FELVÉTELI ÜGYELET
Ma a balesetet szenvedett személyeket Szegeden az Idegsebészeti Klinika (Pécsi u. 4.) veszi fel, sebészeti és urológiai felvételi ügyeletet a II. Kórház (Tolbuhin sgt. 57.) tart.

EJSZAKAI ORVOSI ÜGYELET
Este 7 órától reggel 7 óráig a felnőtt lakosság részére: Szeged, Hunyadi János sgt. 1. sz. alatt. Telefon: 10-100.

GYERMEKORVOSI ÜGYELET
Munkanapokon 13 órától másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 óráig a Lenin krt. 20. szám alatti körzeti gyermekorvos rendelésében történik a sürgős esetek orvosi ellátása.

FOGORVOSI ÜGYELET
Mindennap este 22 órától reggel 6 óráig, szombaton reggel 7-től hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1-3. Tel.: 14-125.

SOS LELKISEGÉLY-SZOLGÁLAT
Mindennap este 7-től reggel 7 óráig. Telefon: 11-000.

KOSSUTH
8.20: Milyen üzlet a biztosítás?
8.50: Kis magyar néprajz
8.55: Lukács Ervin vezényli az MRT szimfonikus zenekarat
9.37: Beszélni (ism.)
9.49: Dalposta
10.05: Irodalmi világtárs — Torokszék (ism.)
10.35: Új zenéi felvételek — gyerekeknek
10.50: Kuruc dalok
11.00: Földön, vízen, levegőben
12.30: Ki nyer ma?
12.45: Törvénykönyv
13.00: Évszázadok mesterművei
13.44: Népdalok
14.10: A magyar széppróza századai — Jókai Mór: Az aegyptusi rózsza (ism.)
14.25: Operaságok
15.00: Zengjen a muzsika
15.30: Fűvöszenekari hangverseny a 6-os stúdióban
16.05: MR 10-14
17.00: Világirodalmi Dekameron — Történetek Sir Arthur Malory könyvéből
17.40: Kritikusok térszema
19.45: E 2-es a város felett
20.15: Összeállítás Bárdos Lajos zeneszerző életéről — 4.
21.18: Liszt: Orfeusz — szimfonikus költemény
22.13: Sportthradó
22.25: Tíz perc külpolitika
22.35: Nyelvrokonaink zenéjéből — 4.
22.56: Ipari demokrácia Nyugat-Európában
23.16: Előadja a szerző — Maurice Ravel zongorázik 0.15—
4.20: Éjszakai zenés műsor

PETŐFI
8.05: Idősebbek hullámhosszán
8.50: Tíz perc külpolitika (ism.)
9.05: Napközben — zenés délelőtt
12.10: Lehoczky Eva operett-dalokat énekel
12.25: Utikalauz — üdülőknél
12.30: Csermák-verbunkosok, Dankó-nóták
13.10: A tegnap slágereiből
14.00: Inyes földrajz — 14.40: Ugyanaz többször
15.05: A Petőfi-csarnok nyáron
16.00: Közvetítés a Magyarországi Spanyolországi vizilabda EB-mérkőzésről és az IPV Satellite Hungary teniszverseny Mesterek Tornájából
17.05: A Mikrolód és a Generál-egyesület felvételeiből
17.20: Diakfoel
17.30: Otódik sebesség
18.30: Közvetítés az uszó Európa-bajnokságról és az IPV Satellite Hungary teniszverseny Mesterek Tornájából
18.45: A Budapest Ragtime felvételeiből
19.05: Népdalcsokor
20.00: Muzsikáló természet
20.05: Rockfordról érkezett
20.50: Tükörképek
21.05: Hello, Dolly — Részletek Herman zenés játékból
21.30: Tip-top paradé
22.00: Vándor
23.15: Sportthinek
23.20: Gyulai Gaál Ferenc személyiségeiből
0.15—
4.20: Éjszakai zenés műsor
3. MÚSOR
9.05: Muzsika Budapeston
9.38: Taksics Klára operett-dalokat énekel
10.18: Vonós-kamarazene
11.40: Zenekari muzsika
13.05: „Immunitás” a nukleáris háború ellen? (ism.)
13.25: A Klóbsa-egyesület játéki
13.45: Nyikolaj Kondratyuk operett-dalokat énekel
14.20: Slágerről slágere
15.00: Schubert: C-dúr vonósötös
16.00: Bruckner: VIII. szimfónia
17.29: Solyom Nagy Sandor Kodály-dalokat énekel
17.48: Bach kamarazsónát — 7.
18.30: V materinkom Jazyku — A Magyar Rádió szerbhorvát nyelvű nemzetiségi műsora Miskolcrol
19.05: Francia muzsika
20.15: Galopp a Vérmezőn
21.49: Új operalemezekenből — Delius: Margot la Rouge Egyfelvonásos opera
22.32: Magyar zeneszerzők
23.13: A Svájci Rádió énekara és kamarakegyüttese Monteverdi-madrigált ad elő, vezényli: Edwin Loehrer